अभ्यासपत्रक I

संस्कृतम्

कक्षा – षष्ठी

विद्यार्थिनः नाम............... वर्गः .... दिनांकः- 00.00.२०२२ ...वासरः

प्र. उचित-अव्ययपदं चित्वा लिखत।

ह्यः, मिथ्या, परश्वः, मन्दम्-मन्दम्, अद्य।

1. सा .... हसति।
2. जनकः तु कदापि .... न वदति।
3. .... शनिवासरः अस्ति।
4. .... चन्द्रवासरः भविष्यति।
5. .... शुक्रवासरः आसीत्।

प्र. निर्देशानुसारं शब्दरूपाणि लिखत।

विभक्ति		एकवचन	द्विवचन	बहुवचन
प्रथमा	-	किम्	(१)..........	कानि
द्वितीया	-	किम्	के	(२).........
तृतीया	-	तेन	(३)...........	तैः
चतुर्थी	-	तस्यै	ताभ्याम्	(४).........
पञ्चमी	-	तस्याः	(५)..........	ताभ्यः

प्र. निर्देशानुसारं धातुरूपाणि लिखत।

पुरुष	एकवचन	द्विवचन	बहुवचन
प्रथम	....	पठतः	पठन्ति

मध्यम	खादिष्यसि	खादिष्यथः	....
मध्यम	नंस्यसि	....	नंस्यथ
उत्तम	....	लिखावः	लिखामः

प्र. अधोलिखितवाक्यानां संस्कृतेन अनुवादं कुरुत ।

हाथी चलता है ।

मोर नाचते हैं ।

मैं दौड़ता हू ।

वे सब लिखती हैं ।

बालक पढ़ता है ।

हम सब लिखते हैं |

तुम दोनों हसते हो |

वह गाता है |

बालक जाते हैं |

कोयल गाती हैं |

पक्षी उडता है |

मैं बैठता हूँ |

बालिका नाचती है {नृत्य करती है}

तुम लिखते हो |

वे दोनों खेलते हैं

प्र. **अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि पूर्णवाक्येन लिखत।**

प्र.

अजीजः सरलः परिश्रमी च आसीत्। सः स्वामिनः एव सेवायां लीनः आसीत्। एकदा सः गृहं गन्तुम् अवकाशं वाञ्छति। स्वामी चतुरः आसीत्। सः चिन्तयति – ‘अजीजः इव न कोऽपि अन्यः कार्यकुशलः । एष अवकाशस्य अपि वेतनं ग्रहीष्यति।’ एवं चिन्तयित्वा स्वामी कथयति–‘अहं तुभ्यम् अवकाशस्य वेतनस्य च सर्वं धनं दास्यामि।’ परम् एतदर्थं त्वं वस्तुद्वयम् आनय–‘अहह!’ ‘आः!’ च इति।

१. कः सरलः परिश्रमी च आसीत् ?

२. एकदा सः कुत्र गन्तुम् अवकाशं वाञ्छति। ?

३. कः चतुरः आसीत ?

४. स्वामी किं कथयति । ?

५. “ सः चिन्तयति ।” अत्र कर्तृपदं किम् अस्ति ?

प्र. **अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि पूर्णवाक्येन लिखत।**

संस्कृतभाषा देवानां भाषा अस्ति। एषा भाषा प्रायः सर्वासाम् भारतीयभाषाणाम् जननी अस्ति। संस्कृतभाषायाम् एव चत्वारः वेदाः लिखिताः सन्ति। अस्यां भाषायाम् एव अस्माकं इतिहासः अस्माकं भूतं, भविष्यं च सर्वम् सन्निहितम् अस्ति। संस्कृतभाषा सरला सुबोधा च अस्ति। कालिदासः, बाणः, दण्डी, माघः इत्यादि कवयः तु प्रसिद्धाः सन्ति। आदिग्रन्थः रामायणम् संस्कृतभाषायाम् एव लिखितम् अस्ति। महाभारतम् अपि अस्याम् एव भाषायाम् अस्ति। संस्कृतभाषायाम् एव अस्माकं संस्कृतिः अस्माकं भविष्यं च अस्ति।

एकपदेन उत्तरत –

क) देवानां भाषा का अस्ति ? (संस्कृतभाषा/आंग्लभाषा)

ख) आदिग्रन्थः कः अस्ति ? (महाभारतम्/रामायणम्)

ग) कस्याम् भाषायाम् अस्माकम् इतिहासः अस्ति ? (संस्कृतभाषायाम्/आंग्लभाषायाम्)

घ) महाभारतम् कस्यां भाषायाम् लिखितम् अस्ति ? (संस्कृतभाषायाम्/फेंचभाषायाम्)

पूर्णवाक्येन उत्तरत –

क) संस्कृतभाषायाम् अस्माकम् किं किं सन्निहितम् अस्ति ?

ख) संस्कृतभाषायाः प्रसिद्धाः कवयः के सन्ति ?

गद्यांशस्य उचितं शीर्षकं चित्वा लिखत ।

पदपरिचयम् लिखत –

क) 'कठिना' इति पदस्य किं विपर्ययपदम्(विलोम) अत्र गद्यांशे प्रयुक्तम् ?

ख) 'संस्कृतभाषा सरला अस्ति' अत्र क्रियापदं किं अस्ति ?

प्र. **अधोप्रदत्तं चित्रं मञ्जूषायाः पदानां सहायतया पञ्चसंस्कृतवाक्येषु वर्णयत –**

गृहस्य, क्रीडति, पितामहः, समाचार-पत्रम्, बालः, पितामही,
गृहे, नमति, एतत् चित्रम्, अम्बा, सन्ति, जनकः, अस्ति, क्रीडनकेन ।

प्र. **अधोलिखितं संवादं मञ्जूषायां प्रदत्तशब्दैः पूरयत ।**

काकः – अहम् तु 'का' 'का' इति करोमि अतएव मम नाम (१)............... अस्ति ।

काकः – मम (२)............... कृष्णम् अस्ति पिकस्य वर्णम् अपि (३)............... भवति ।

पिकः – कुक्कुटः तु कुट् कुट् एव करोति अतएव वयम् तम् (४)............... कथयामः ।

कुक्कुटः - न तु मम स्वरः एव सुन्दरः, न मम पिच्छम् एव (५)………….. अस्ति ।

मञ्जूषा - सुन्दरम्, कृष्णम्, कुक्कुटः, वर्णम्, काकः, ।

प्र. अधोलिखितानां प्रश्नानामुत्तराणि लिखत -

क) किं श्रावयितुं शिशुः चन्द्रं कथयति ?

ख) कृषकात् दूरे किं तिष्ठति ?

ग) अजीजः गृहं गन्तुं किं वाञ्छति?

घ) अस्माकम् भारतदेशः कीदृशः अस्ति ?

ड.) अजीजः कां व्यथां श्रावयति ?

प्र. उचितां विभक्तिं प्रयुज्य वाक्यानि रचयत -

क) नभः ………………. प्रकाशते। (सूर्य)

ख) सा ………………. जलेन मुखं प्रक्षालयति। (विमल)

ग) ……………………..सैनिकाः सन्ति। (शिविर)

घ) …………………..कच्छपाः भ्रमन्ति । (तडाग)

ङ) …………………..रत्नानि सन्ति । (धरा)

प्र. कोष्ठकात् उचितं पदं चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत -

मञ्जूषा - **गृहीत्वा, कदा, विद्यालये, एव, अस्माकम् ।**

क) त्वं ……………. पुरीं गमिष्यसि?

ख) सत्यम् ………………… जयते।

ग) पुस्तकानि …………. विद्यालयं गच्छ।

घ) भारतम् ……………………. देशः।

ङ) वयं ……………. पठामः।

प्र. समानार्थकं पदं लिखत -

मञ्जूषा - **दिवाकरः, द्रविणम्, निशाकरः, पृथ्वी, शीघ्रम् ।**

क) धनम् ……………….।

ख) चन्द्रः ……………….।

ग) सद्यः ……………….।

घ) सूर्यः ……………….।

ङ) धरित्री ……………….।

प्र. विलोमपदं लिखत -

मञ्जूषा – | **नेतुम्, दुःखितः, नीरसा, असुन्दरः, सुप्तस्य ।**

क) जागृतस्य ....।

ख) **सरसा** ....।

ग) **सुन्दरः** ....।

घ) आनेतुम् ....।

ङ) **प्रसन्नः** ....।

,,,